

Smålom

Häckar sällsynt i norra och mellersta Sverige samt på sydsvenska höglandet med omgivande landskap i gölar, mindre skogssjöar och fjällsjöar. Omgivningarna är alltså antingen skogsmark, myrar eller kalfjäll. Födan består av fisk som föräldrarna hämtar åt ungarna i större sjöar på ofta stort avstånd (upp till > 10 km) från häckningsplatsen, utmed Norrlandskusten även i havet. Själva häckningstjärnarna är oftast fisktomma. Känslig för störningar under framför allt ruvningstiden.

Rödlistestatus 2015: Nära hotad (NT)

Populationsutveckling:

1980–2012: minskning 15 %

2001–2012: minskning 15 %

Fågeldirektivet: Bilaga 1

Häckningsperiod: 10 maj – 20 september

Ekologiska krav

Häckningsplatsen är en mindre sjö eller göl (ofta < 1 hektar), oftast omgiven av gungflyn eller myrmark, där boet läggs på en tuva alldeles intill vattnet. Vid riktigt små häckningstjärnar kan uppväxande träd vara ett problem eftersom smålommen har svårt att lyfta på korta sträckor – under vindstilla förhållanden behöver den minst 40 m fri yta för att kunna ta höjd. I övrigt är inte omgivningarna särskilt viktiga.

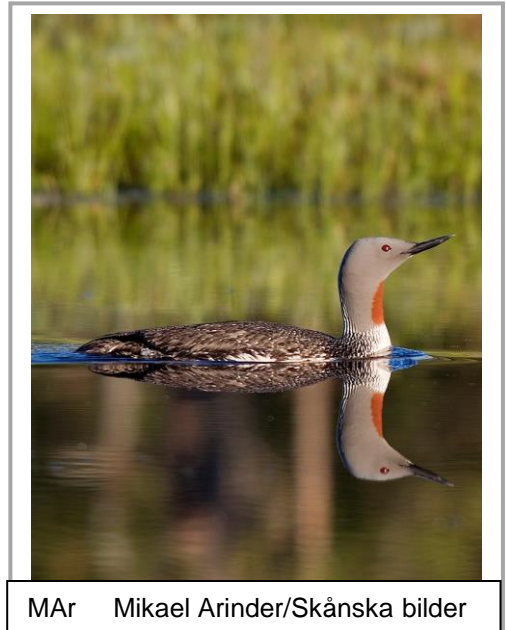
Häckningstjärnarna har oftast flacka gungflyartade stränder med små gungflyholmar. Där det är lätt för fåglarna kan hasa sig upp från vattnet samtidigt som det ger skydd mot fyrfota rovdjur. Många annars lämpliga småsjöar har för branta torvstränder för att fåglarna skall kunna ta sig upp på land för att häcka. Det gäller särskilt om vattenståndet har sänkts genom dikning i kringliggande marker eller rensning av utloppet.

Vattnet är oftast fiskfritt. Fisken som utgör ungarnas föda hämtas från större sjöar (gärna med goda bestånd av småvuxen laxartad eller mörtartad fisk) eller från havet vad gäller smålommar häckande i det norrländska kustlandet.

Äggen läggs från mitten-slutet av maj till början-mitten av juni i södra och mellersta Sverige, senare längre norrut. Ruvningen pågår under 4-5 veckor.

Hänsyn vid skogsbruksåtgärder

Hänsyn innebär i första hand att man undviker att störa lommarna under häckningstid (=från islossning till omkring 15 augusti) och att man inte påverkar häckningsgolens hydrologi eller närmaste omgivning negativt.

MAR Mikael Arinder/Skånska bilder

SOF-Birdlife förslag till Artvis vägledning

- Undvik skogsbruksåtgärder (avverkningar, markberedning, plantering osv.) intill häckningssjöarna under hela perioden från fåglarnas ankomst till att ungarna blivit flygga, dvs. från islossning till omkring 15 augusti¹. Lämpliga skyddsavstånd är ca 100 m skog eller 200 m öppen myr eller annan delvis öppen mark.
- Undvik skyddsdikning i anslutning till häckningsplatser. Markavvattnings är olämpligt i närheten av lämpliga smålomsgölar. Även om inga dikningsingrepp görs vid själva tjärnen kan en avvattnings i omgivande terräng påverka vattennivån genom en avsänkning och att lämpliga boplatser längs stränderna förstörs.
- Lämna funktionella kantzoner mot häckningsplatser i enlighet med Skogsvårdslagens föreskrifter.

Skogsvårdslagen säger

- Lämna kantzoner med träd och buskar mot hänsynskrävande miljöer, som myrar och sjöar, äldre skog på uddar och öar i vatten och myrmarker m.m. (SKSFS 7:17).
- Lämna kantzon utmed sjöar, vattendragplanterad eller planterad med löv (SKSFS 7:22).
- Markbered inte i kantzoner mot sjöar, vattendrag eller våtmarker (SKSFS 7:29).

Indikator på skyddsvärd skog

Saknar signalvärde för skyddsvärda skogsmiljöer.

Regional tillämpning

Den sydsvenska populationen av smålom minskar medan den är stabil eller ökar i norra och mellersta Sverige. Det är därför extra viktigt att hänsyn tas i Götaland.

Tips på ytterligare åtgärder som gynnar arten

- Avstå från rensning av diken som kan påverka vattennivån i mindre sjöar eller gölar. En vattenståndssänkning kan omöjliggöra eller försvåra för smålommen att hitta lämpliga boplatser. Observera att vattennivån kan påverkas även om rensningen inte görs i direkt anslutning till sjön eller gölen.
- Plantera inte ut fisk eller fåglar (t ex gräsänder) (Birkö) i häckningssjön. Smålommen häckar helst i fiskfria vatten. Utsättning av fisk görs i regel för sportfiskeändamål och medför därför en ökad risk för störningar av besökande fiskare. Utplanteringar av fisk kräver dessutom tillstånd från länsstyrelsen.

Lästips

Artfakta för smålom. ArtDatabankens webbplats, <http://artfakta.artdatabanken.se/taxon/100063>.

Eriksson, M.O.G. 2010. *Storlommen och smålommen i Sverige - populationsstatus, hotbild och förvaltning* - Sveriges Ornitologiska Förening, Stockholm och Svenska LOM-föreningen/Projekt LOM, Göteborg; <http://projekt-lom.com>; <http://www.projekt-lom.com/LOM-rapporten.pdf>

¹ Hänsyn ska tas under hela perioden från smålommarnas ankomst (kring mars-början av april i södra Sverige) till att ungarna blivit flygga. Den i originaltexten föreslagna perioden 1 april-31 maj är alldeles för kort - flertalet par ruvar fortfarande vid slutet av maj och många har inte ens påbörjat ruvningen, även i södra Sverige. Hänsynsperioden ska även innefatta den period då ungarna matas.